

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4.50 fil.

☐ ☐

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

☐ ☐

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Pro domo.

— Ecou. —

Articolul din numărul 118 al „Unirii” m'a surprins în mod dureros. Știeam, că foaia nu e situată tocmai princiar, dar nu credeam să fie nici așa de săracă.

Orice foaie se luptă de altcum cu greutate materiale, mai ales foile românești. Noi nu avem nici miile de cetitori, pe cari îi au foile străine; nu avem tiraj în zeci de mii exemplare, nici încasări cu duimul dela anunțuri și reclame; nici subvenții!...

Foile noastre sunt avizate numai la cercul foarte restrâns al cetitorilor, cari foarte adese întârzie cu costul abonamentului și adese chiar uită să-l plătească.

Dacă îmi aduc bine aminte, în Decembrie anului trecut, mai multe jurnale ale noastre se tânguiau pe acest glas, și „Românul”, sătul de indolența publicului, a suprimat — după repetite amenințări — câteva mii de exemplare, cetite până acum de abonați... fără abonament.

Noi ne obișnuim, ca gazeta să ne vină regulat, să scrie după gustul nostru, să-și ridice din ce în ce mai mult nivelul, dar uităm adese să ne achităm și noi datoria, fără să ne dăm seama, că hârtia, tiparul, timbrele, expediția (să vorbim numai de aceste) trebuiesc achitate la timp.

E o indolență destul de regretabilă aceasta, căci nivelul presei este deadreptul în nex causal cu sprijinul material, ce i-se oferă.

Și e o indolență și mai regretabilă, când nu ne achităm datoria nici față de un organ, pe care l-am numit cu atâtea ocazii: *al nostru*.

„Unirea” nu este o foaie, care să reflecteze la mii de abonați, ci se îndestulește cu cititorii ei recrutați din preoțime, deși „Telegraful român” l-am văzut foarte adeseori pe la mirenii noștri neuniți. Ai noștri nu se interesează de organul ce apare în Blaj, decât doar *odată la an*, după conzistorul plenar, când apar concursurile pentru stipendii...

Un redactor al „Unirii” mi-a declarat, cu prilejul unei discuții, că foaia n'ar întimpina nici o piedecă materială, *dacă ar avea 1200 abonați, cari să-și achite la timp datoria*.

Ei bine, aceasta e un postulat așa de minimal, încât s'ar putea realiza, la un simplu gest. Se știe, că Venerata superioritate *permite*, ca foaia să se aboneze din cassa bisericilor, dar credem, că a sosit vremea, să nu ne legăm prea morțiș de acest favor, acum când situația ni-s'a ameliorat în mod destul de însemnat.

Ori cum, lucrul e așa de ușor de realizat, încât nu ne trebuie decât o fărâma de voință — un dram de bunăvoință — și chestia e aranjată deplin.

Să ne dăm seama, că *noi* purtăm vina acestei încurcături materiale. *Noi* am cerut, ca foaia să apară cel puțin de trei ori la săptămână, ba unii mai însuflețiți o reclamau ca *foaie zilnică!*

Și să ne dăm seama, că oricât de bine ar fi redactate celelalte foi naționale ale noastre, noi avem totuși lipsă și de un organ al nostru, unde să discutăm chestiunile noastre intime, cari în coloanele altor foi nu ar afla nici loc, nici interesul deosebit, ce îl are în foaia noastră.

„Unirea” nu ne-a cerut nici jertfe materiale, nici subvenții, ci curat numai, să ne împlinim datoria de abonați cinstiți.

Atâta credem, că *vrednicește*, fraților în Hristos, după o muncă de aproape un *sfert de veac*, în slujba neclintită a bisericii noastre și a neamului!

Meminisse juvabit!

Un protopop.

Delegațiunile. La Viena s'au întrunit zilele acestea delegațiunile pentru a discuta și a aproba expozeul ministerelor comune de războiu și externe.

Cheltuelile comune sunt în continuă creștere și mai ales în urma ridicării contingentului militar, popoarele monarhiei vor trebui să iee noi sarcini asupra lor în privința aceasta. Expozeul ministrului de externe, contele Berchtold, a provocat o aprinsă discuție în delegațiuni mai ales, că au luat parte și șefii opoziției ungare, cari au atacat politica externă fără pic de cruțare.

Discuția s'a învârtit în jurul războiului balcanic și a înfrângerii diplomatice a politicii austro-ungare în tot decursul acestui războiu. Contele Berchtold a răspuns, că monarhia s'a apărat interesele sale și mai pe sus de toate a asigurat pacea de care avem cu toții mare lipsă. A zis, că din multele învâțăminte ce a adus acest războiu politicii ambelor guverne, va trebui să se tragă pentru viitor unele consecințe privitoare la *chestiile interne ale ambelor state de dincoace și dincolo de Laita*.

A vorbit și Il. Sa Dr. Vasile Hossu, apiscopul Gherlei, care a accentuat, că e în interesul monarhiei, ca să caute a îndulci relațiile ei cu țara românească.

Chestia țărănească. Liga culturală, drept răspuns, la cererile congresului ovreesc cu privire la îndreptățirea politică a Jidanilor, a aranjat mai multe meetinguri. În aceste s'a luat moțiunea, ca îndreptățirea politică a ovreilor, oprită prin §-ul 7 al Constituției, să nu se efeptuiască, decât *dupăce țărani vor fi primit mai întâi drepturile politice și sociale*, de cari nu s'au bucurat până acum.

Foarte just!

Pacea cu Croații. Șovinismul unguresc ca dogmă politică s'a ajuns apogeul sub festul guvern coaliționist. Cei ce astăzi strigă mai tare împotriva guvernului, că stă de vorbă cu naționalitățile și le face concesiuni în dauna maghiarismului, Contele Andrassy, Apponyi și Kossuth, au provocat

Înainte de aceasta cu 6 ani și lupta cu partidele Croate, care a adus asupra Croației cele mai triste zile de oprimare. Lupta a provocat-o guvernul coaliționist prin legea căilor ferate ungare în care s'a introdus limba maghiară ca limbă oficială și pe teritoriul Croației. Altă lege vătămătoare dreptului limbei croate a fost legea numirilor de localități. Dieta croată a denegat executarea acestor legi pe cari Croații le ziceau că sunt ilegale și vatămă drepturile fundamentale ale tratatului croato-unguresc din 1867.

Luptele purtate de Croați acasă și în parlamentul din Budapesta sunt în deajuns cunoscute, suferințele lor de asemenea. Acum se vestește, că tratativele urmate de contele Tisza cu șefii tuturor partidelor croate au avut rezultat. Tisza a primit în mare parte condițiile Croaților și a promis, că va satisface cererilor juste ale lor. Cu aceasta chestia croată se poate considera de rezolvită și comisarul croat Skerlecs va fi numit în curând ban și va efectua alegerile dietale, cari se vor exerie în curând.

Pentru „Românul“. Foaia din Arad publică un articol prim, iscălit de domnii Dr. Nicolae Bălan, Dr. Aurel Crăciunescu, Dr. Silviu Dragomir, Dr. Pavel Roșca, Dr. Onisifor Ghibu și Dr. Ioan Lupaș, în care provocându-se la autoritatea lor de teologi, apără „Mica Biblie“ publicată de episcopul Nicodim al Hușilor în colaborare cu arhimandritul Scriban și economistul Savin, și spun, că dacă s'a iscat o turburare în biserica greco-orientală din țară pe tema aceasta, ea a fost pusă la cale de „doi agenți ai catolicismului, dd. C. Cernăian și preotul ceterisit St. C. Păunescu“. Noi citim cu băgare de samă dările de samă despre ședințele sinodului dela București, și am văzut din

ele, că alta e buba, altfel nu se poate pricepe vehemența, cu care au fost tractați autorii acelei cărți, și nici raportul, ce a trebuit să-l facă sinodului arhierul Evghenie Piteșteanu. Că Sinodul nu nutrește simpatii față de păr. Scriban, a dovedit-o, când fiind de două ori locuri vacante în sinul lui, nu l'a propus ministrului pe dânsul. Așa încât aici nu ar fi la nici un caz necesară o intervenție din partea catolicismului. Ori doar își închipue domnii teologi dela Sibiu, că e așa de puternică influența catolicilor asupra sinodului, încât e în stare să le dea de lucru în mai multe ședințe, în cari spiritele așa au fost de agitate, cel puțin așa ne spun gazetele, încât dl ministru Dissescu a trebuit să părăsească ședința?

Acestea le întrebăm de domnii teologi, cari spun, că judecă lucrurile sfinte fără patimi personale. O singură calomnie vrem să li-o respingem dela început: dd. Cernăianu și Păunescu nu au absolut nici o legătură cu biserica catolică din țară, cu atât mai puțin cu alta. Ceară D-lor informațiuni direct dela Păr. Scriban, și acesta nu credem, că va învinovăți cu chestia aceasta pe cei doi. Multe lucruri au publicat numiții în gazeta lor, de cari n'a ținut însă sinodul nici odată cont, ci a făcut totdeauna tocmai contrarul. Și apoi cum vin dd. dela „România Creștină“ să fie numiți „agenți ai catolicismului“, când în două numere din urmă vorbesc cu atâta ură și răutate despre Domnul Mariu Theodorian-Carada, o persoană așa de însemnată între catolicii din țară?

În baza principiului de reciprocitate rugăm pe domnii dela „Românul“ să publice la loc de frunte șirele. acestea, drept răspuns la articolul prim dela 7/20 Noemvrie *Redacția „Unirii“.*

Scrisoare din Beiuș.

O altă zi însemnată în viața acestui orașel de școli e sărbătoarea Ss. Arhangheli Mihail și Gavril. La această sărbătoare prăznuesc elevele școlii civile de fete de aici amintirea marelui întemeietor al școlii și internatului lor, amintirea lui Mihail Pavel. Dimineața s'a ținut liturgie și părăstas pentru odihna sufletului marelui întemeietor și binefăcător Mihail în capela internatului de fete, iar în presară elevele clasei III. civile au aranjat o festivă cu program foarte variat și bogat. După obișnuitul cor vocal „Bine-ați venit!“ am savurat „Rondo“-ul, o foarte frumoasă piesă de pian executată cu multă îndemănare de elevele: V. Bchățel, A. Szeremi și A. Mihalca. Am ascultat apoi înduioșătoarea poezie alui Crețianu: „Orfanii“ recitată de eleva V. Sălăgian; corul vocal: „Clopotul“; piesa „Romaune“ exec. la pian de V. Bohățel și M. Lupan. O declamare ungurească (V. Onaciu, Szentkép az erdőben) și nemțească (S. Baba, Der gute Reiche), apoi iarăș muzică multă și încântătoare: „Duett“ pentru violină și pian exec. de elevele: St. Cosma și M. Lupan; Căntece populare admirabile; „Viorele“ piesă de pian de T. Bredicean exec. de eleva E. Miclea și frumosul cor vocal „Negruța“ cu solo de: V. Sălăgian, G. Fasy și D. Fersigan. La urmă elevele: V. Bohățel, M. Pașca, A. Szabó și A. Mihalca au predat cunoscuta piesă teatrală? „Lacomia“. — Și acum un cuvânt referitor la acest program: Elevele s'au putut convinge și din aprecierile publicului asistent, că mai mult au plăcut drăgălașele cântece populare, pentru că aceste mai ales s'a cerut să fie bisate. Aceasta le poate servi ca îndemn și orientare pentru viitor, ca mai mult să se îndeletniciască cu muzica noastră populară, pe care cultivând-o cât

FOIȚA.

Din Cadrilater.

Note de drum.

Karaomer, 29 Iunie.

(Continuare și fine.)

Teke 17 Iulie.

Cantonez la o casă bulgărească a unui om, care se vede destul de bogat. E tipul proprietarului mijlociu, rămas țaran și aproape necunoscut la noi. Stăpânul casei, un bătrân încă verde, calcă cu gravitate sprijinindu-se tacticos într'un băț noduros. Nu știu de ce când îl văd mă gândesc la Ivan Ivanovici din Gogol. Stau de vorbă cu el în cerdac. În curte mugesc malacii dornici de lapte, guiță percii, piue puii. Se aud de departe tălângile oilor venind dela pășune. O liniște câmpenească, care contrastează cu aparatul nostru războinic. Moșneagul îmi place mult. E blând și isteț. Știe carte și cunoaște și slovele latine. A învățat în scurt timp multe cuvinte românești, pe care le înșamnă într'un caștel alături de cuvintele bulgărești corespunzătoare. Toată această familie la care stau nu pare a fi bulgară. Figura e deschisă și vioae, ochii blânzi și luminoși. Nu au nimic asemănător cu tipurile mongolice pe care le-am întâlnit de obicei. Chipuri aspre cu pometele eșite, cu ochii mici și înfundati,

privind încrutat și cercetător de sub sprâncenele groase.

Nu numai ca tip fizic Bulgarii au păstrat mult din caracterul mongolic. Ceva din primitivitatea sufletească a Hunilor trăiește până astăzi în sufletul lor. Mă întreb adeseori dacă nu e greșită tactica, pe care au adoptat-o Românii de a se purta cu o excesivă blândețe față de această populație cucerită, ca să-și atragă simpatia și recunoștința ei. Bulgarii îmi par că nu sunt în stare să înțeleagă marinimia. Fiind cu desăvârșire străini de acest sentiment, ei cred, că Românilor le e frică de dânsii și de aceea se poartă față de ei cu atâta bunăvoință. Aceasta îi face și mai îndârjiți și le mărește, dacă se poate, disprețul suveran pe care-l au pentru „mămăligari“. De mici copii, generații întregi au fost deprinse să preamărească numele de Bulgar și să ne poarte o ură neîmpăcată. Mai în toate satele prin care am trecut s'a petrecut acelaș lucru. Când intram, populația bulgărească, spăimântată, plângea, pierea ascunsă prin șuri și pe după garduri, în parte fugea, după ce stătea două, trei zile și se putea convinge că, departe de a schingiui și a fura, noi le arătăm bunăvoință și simpatie, o schimbare desevărsită avea loc. Treceau încruntați și îndârznici pe lângă noi, vorbeau mai mult răstit; puțin lipsea în multe locuri să nu ne dea și afară din casă. Se vedea bine, că blândeța și omenia sunt coarde la care ei

nu răspund și că nu-și pot explica altfel purtarea noastră decât prin teama ce o avem de ei.

Populația aceasta cultă, avută și sănătoasă, de un patriotism îndârjit și sălbatic îmi pare ireductibilă. Orice măsuri blânde, orice concesiuni pe care le-am face ca să ne apropiem vor fi zadarnice. Ele nu vor avea alt rezultat decât să ne facă să apărem în ochii lor ca slabi și fricoși și să le mărească mai mult, dacă se poate, încrederea ce o au în ei și mândria trușă de a fi Bulgari. O asemenea populație va rămânea totdeauna străină. Ea poate fi eliminată sistematic prin măsuri potrivite, dar romanizată nu cred, că va putea fi vreodată prin nici un fel de mijloace. O politică dreaptă și cinstită, însă energică și fără cruțare în caz de nesupunere, îmi pare cea mai nimerită pentru acest ținut astăzi așa de scump nouă*).

*) Aflu acum în urmă, că e vorba ca în teritoriile cucerite să se permită înființarea de școli particulare bulgărești și că chiar în școlile statului să se predea istoria bulgară. Această măsură absurdă e pornită din aceeaș dorință naivă de a ne câștiga cu orice preț și prin orice concesiuni simpatia populației băștinașă. Dacă se va aplica, ea va avea rezultate dezastruoase, căci fiecare din aceste școli va fi un focar de agitație naționalistă, în care se va propovădui ura față de Românilor și se vor agita planuri de revanșă. Nu ne trebuie profesori bulgari comitajii în Cadrilater.

mai intensiv vor corespunde chemării lor de Românce. Ce drăguț resună, de pildă, și numai articulația aceasta de ilaritate: ha-ha-ha din poezia populară:

Foaie verde de dudău,
Harnicu-i vecinul meu:
Se scoală de dimineață,
Pân' la prânz de abia se'ncață.

Elevele pot învăța mult în privința aceasta și dela profesoara lor de dans, dșoara I. Ciortea, care din dansurile românești existente a știut combina noi dansuri naționale de-un ritm și armonie într'adevăr uimitoare. — De altfel, recunoaștem cu plăcere, elevele au prestat în toate cele ce au putut și cum au putut ele mai bine. Putea-s'ar deci să nu fim și noi într-o parte mulțămiiți cu festiva lor? Și putea-s'ar oare să nu aibă o adevărată mângâiere sufletească și distinsele lor instructoare în cântări (dșoara Ștefanica), declamări și teatru (Șuteu), văzând rezultatele frumoase ale ostenelelor lor?

Aș încheia cu acestea, dar îmi vine ceva în condei. Și anume: cred, că mai bine s'ar comemora fericitul fondator, dacă s'ar ținea la asemenea ocazii și câte-o cuvântare potrivită, care se revoace în memoria elevelor figura bunului Arhiepiscop, care a fost Mihail Pavel. Știm, că se face an de an asemenea comemorare cu 1 Iunie la gimnaziu, la care serbare asistă întreg Beiușul, — dar eu unul cred, că și când se serbează, așa numai dintr'un cerc mai strâns, într'o festivă de casă, cum s'ar zice, încă s'ar putea găsi totdeauna câteva cuvinte calde pentru pomenirea fericitului Mihail cândva Pavel. Căci dacă nu suntem săraci în altele, în vorbe și în suflet ar trebui să fim cu atât mai bogați.

Beiuș 21/XI 1913.

Correspondent.

Correspondențe.

Sinod protopopesc.

Giurgeu în Noemvrie 1913.

Sinodul protopopesc de toamnă din districtul Giurgeu s'a ținut la 13 Noemvrie 1913 în parohia Dămuc. Dintre cei 10 preoți aparținători districtului, abia au luat parte 4 inși.

Adm. protopopesc Vasile Urzică cu asistența parohului Demetriu Drăgan din Dămuc la 8 ore a. m. celebrează s. liturgie, la finea căreia Gregoriu Nistor parohul Tulgheșului și-a citit instructiva disertație, arătând cu multe exemple calea cinstită, pe care avem să o urmăm între toate împrejurările acestei vieți, precum și modul cum trebuie să ne ferim de manoperile calumniatorilor.

Intr'unindu-ne apoi în ședință la casele parohiale, președintele printr'o vorbire potrivită deschide sinodul cu dorința, ca folosind scurtul timp ce ne stă la dispoziție prin consfătuiri frățești inspirate de cea mai curată dragoste, să ne putem depărta mai perfecționați în destoinicia de a conduce sufletele la mântuire.

Trecând apoi la ordinea de zi, în legătură cu protocolul ședinței sinodale de primăvară, se cetesc mai multe ordinațiuni consistoriale de interes obștesc, între cari amintesc pe cea de sub Nro 3581 prin care s'a luat spre știință aprobătoare preluarea arhivului protopopesc dela P. On. Elie Câmpian din Gyergyoszentmiklós trecut la Hajdudorogh, și strămutarea interinală la Varviz, precum și cea de sub Nro 5302 referitoare la Ingremierea parohiei Toplița-română la protopopiatul Giurgeu.

Pentru combaterea alcoolismului și concubinatlui s'au reinprospătat decisiunile sinodului arhidiecezan din 1904—1906, între cari se mai cuprind și inviețiuni precise referitoare la manipularea averilor bisericesti, cari pe alocurea se țin în evidență nu chiar confoarmă cu prescripțiile statutelor arhidiecezane din 1888.

Presidiul trecând în revistă decisiunile mai însemnate a sinoadelor protopopești din decada ultimă, atrage atențiunea preoților cu deosebire asupra concluderii referitor la conscrierea obiceiurilor rituale din fiecare parohie — adus în 1906 —, prin ce s'ar putea cassa cu timpul multe anomalii și în fine s'ar ajunge la mult dorita uniformitate în perfacerea funcțiunilor sacre.

S'a sulevat apoi chestia cantorală, căreia trebuie să i-se dea importanța reclamată de spiritul timpului și împrejurările grele între cari trăim.

Cantorii din parohiile acestui district, azi-mâne vor avea să înlocuiască pe învățătorii confesionali, căci față cu curentul puternic al statificării școlilor, de cari au început a se ridica aproape în toate cătunele acestor parohii muntoase, sub presiunea forței majore, orice jertfă din partea confesiunii va fi cu mult mai modestă, decât să nu poată fi anihilată.

Cantorii actuali din cele mai multe parohii nu sunt în stare a satisface nici celor mai minimali pretenții. O premenire urgentă pe acest teren să impune imperios.

Sporirea școlilor de stat, într'un mod neașteptat de mare și surprinzător, prin parohiile atât de românești din acest protopopiat, aduce cu sine în mod absolut necesar, sistemizarea urgentă a posturilor de cateheți români gr. cat. În consecință, amăsurat unui conclud sinodal din trecut, s'a decis și cu prezenta ocaziune, ca pentru în-

Satele bulgărești pe care le-am văzut până acum nu se pot asemăna cu cele dela noi. E drept însă, că pe aici e o regiune agricolă foarte bogată. Sătenii stau economicște cu mult mai bine decât țărani noștri; toți sunt mici proprietari, care se hrănesc pe pământul lor. Gospodăria lor e mai întemeiată, casele mai mari. Aproape la fiecare găsești stupi de albine și câte o grădiniță. Școlile din cele mai mici cătune sunt toate clădiri noi în piatră, luminoase și încăpătoare. Simți la întâia vedere o democrație sănătoasă de țărani înstăriți. În această privință suntem fără îndoială în urma lor.

Dar pe măsură ce trăiești în mijlocul țărănilor bulgari descoperi lucruri nouă, care te surprind. Casele lor cele mai frumoase sunt murdare și neîngrijite. Cel mai sărman țaran dela noi ține mai curat la el acasă. În afară de aceasta, munca câmpului Bulgarilor e fac destul de primitiv, cu unelte vechi și proaste. La mulți am văzut încă pluguri de lemn. De asemenea mai toți trieră grânele la arie cu caii. E drept, că mai toți sătenii de prin aceste părți știu carte, dar școala nu a fost pentru ei un factor de educație sufletească superioară. Ea nu a știut să le exagereze însușirile bune sau rele, pe care le găsea în germene în această rasă sobră și energică, dar aspră, primitivă și sălbatică. Țăranul bulgar e cumpătat, muncitor și econom. E naționalist

inversunat. Ajuns însă la anume punct, se oprește și numai poate progresa. Nu se poate ridica mai sus și școala n'a făcut nimic ca să-l ridice. El nu cunoaște și nici nu poate înțelege generositatea, mila, omenia, recunoștința. Nu are nici nu poate avea sentimente superioare, nici puterea de comprehensiune superioară a omului capabil să se civilizeze. În această privință Danev e un tip reprezentativ. Acest om încarnează în el toată Bulgaria. Politica sa energică și agresivă, dar în același timp plină de duplicitate; o politică îndrăznească, care merge fără șovăire drept la scop, dar prea simplistă și lipsită de mlădiere, incapabilă să se abată dela planul de mai înainte hotărât și să se adapteze împrejurărilor neprevăzute. În această politică trăește tot sufletul vecinilor noștri.

Gevisli, 23 Iulie.

Suntem la doisprezece kilometri de Varna, într'un sat de Găgăuți. Pacea e fără îndoială greu de încheiat, de aceea am înaintat aici, pentru ca la întâia șovăială a Bulgarilor să ocupăm Varna. Aceste argumente sunt cele mai solide în o discuție cu un adversar care caută să câștige timp.

Găgăuții par a fi o corcitură de diferite neamuri orientale, dar nu sunt o corcitură reușită. Tipul lor e mai puțin aspru și sălbatic decât al Bulgarilor, dar față lor, mai ales a bărbaților, are o expresie bestială

și stupidă. Femeile, când nu sunt urâte de tot, sunt mai frumoase decât Bulgăroaicele și poartă cu destulă grație un fel de rochie pantalon, niște șalvari largi, strânși la gleznă. Au picioarele și mâinile mici, gura senzuală, ochii de obicei mari și frumoși, umbriți de gene lungi. Pe cap poartă un fel de tulpan, negru sau colorat, cu care-și acopăr ca și cadănele față, lăsând descoperit numai ochii și nasul, când întâlnesc vre-un străin. Nu păstrează în această regulă cu aceeași strictețea ca Turcoaicele. În general toată rasa pare istovită și degenerată, poate unde se căsătorească numai între ei. Vorbesc o limbă proprie, un fel de turcească în care amestecă și cuvinte bulgărești. Terminii turcești însă predomină mai ales în cuvintele uzuale. Deși se vâdește la ei o veche și puternică influență musulmană, sunt creștini credincioși. Bulgarii, care i-au găsit aici la proclamarea independenței i-au asimilat în parte.

Astăzi Găgăuții, deși au conștiința deosebiri lor de rasă, și au altă limbă și alte obiceiuri, protestează totuși că sunt Bulgari, când le spui că ei sunt de alt neam. În casele lor, mai curate decât ale Bulgarilor, găsești portretele familiei regale și calendare reprezentând scene din războiul cu Turcii, pe care ei și-le arată cu multă mândrie. Cred însă că vor putea fi ușor româniți, în o singură generație, dacă se va lucra temeinic în direcția aceasta. O îndi-

fințarea posturilor de cateheți în Varviz, Bicaz, Tulgheș-Corbu, să se întreprindă urgent pașii necesari, după ce preoții din cura animarum sunt atât de ocupați cu administrarea acestor parohii resfirate, încât instrucția catehetică la școlile de stat se face neregulat, ba pe alocurea nici nu se mai face.

Aceste au fost punctele de forță ale sinodului, asupra cărora va fi bine dacă vom mai reveni la sinodul de primăvară, care se va ține în Corbu. Să sperăm, că la acela vor participa toți preoții din district.

Mai amintesc că misiunile sacre în paresemile anului venitor, la invitarea preotului, s'a decis a se ține în Valeajidanului.

Pertractându-se toate punctele din program, presidiul invită pe cei prezenți să se înscrie în șirul preoților români adoratori, după cari închide ședința.

Tot în 13 a. l. c. s'a ținut în școala din Dâmuc adunarea despărțământului Giurgeu a reuniunii învățătorilor, la care au luat parte toți învățătorii din district.

Dintre cele 12 puncte din program țin să amintesc interesanta Monografie a parohiei Valeajidanului compusă și cetită de învățătorul Simeon Șimon. Printre altele ni s'a făcut cunoscut, că episcopul Leményi în 1835 a chirotonit în biserică din Valeajidanului pe preotul Mihail Teslovan. Tradițiunea susține, că când a trecut bunul episcop călare peste muntele „Balaj” să se fi exprimat: „ispăsit să fie de toate păcatele, cel ce va face și a făcut acest drum primejdios”. Azi după 80 ani, drumul se prezintă aproape în aceleași condițiuni.

uua.

cație ne-o dau Găgăuții din Dobrogea, astăzi aproape complect românizați. Satele de Găgăuți sunt destul de număroase prin locurile prin care am trecut. Aici sunt un grup întreg: Geaförli, Euichioi, Gevidi, Kapacli, Ciauskioi, Gheikeiler, Ekrené. Mai la nord lângă capul Kaliakra se află un alt grup: Ghiaur Suiulciuk, Șabla, Gij Orman, Kalajgidere, Karabcea, Karamauli.

Din satul acesta Gevisli, au murit mulți în războiu. Mai la toate casele văd negru la ușă. O bătrână în doliu când mă vede izbucnește în plâns. Lovește spazmotic cu un băț în pământ și geme: „ah! Bilgaria!, Bilgaria!” un soldat îmi spune că i-au murit amândoi băieții la războiu.

Se lasă sara încet. La asfințit apune soarele după un deal. Pare un rug uriaș, pe care se mistue în foc Hercule chinuit de cămașa lui Nesus, și flăcările, care ard trupul eroului, aruncă până departe văpaia lor aprinsă. Acum rugul s'a stâns. În locul lui a rămas pe cer o lumină roșiatică, ca amintirea sângeroasă a răsunării centaurului. Pe ripele de lângă sat se adună întunerecul. În lumina care scade, cornul argintiu al lunii pare un martor care privește nepăsător la tragedia acestui sfârșit de zi.

Gevisli, 26 Iulie.

Acum aflăm că s'a încheiat pacea. Un automobil venit din Balciik ne-a adus vestea

Pagini științifice.

† Nerva Hodoș.

Măcar Românii din Sibiiu dela el decasă, se vor fi înfiorat de o adevărată durere când îl vor fi văzut pe deplin și pe veșnicie liniștit, după chinurile grozave ale minții lui. La noi sunt alte griji, alte prețuri și alte dureri...

Soția, frații l-au pus în pământ. În pământul ardelean pătruns până în adânc de sudoarea și sângele oamenilor muncitori și viteji, din cari după tată și după mamă, după Iosif Hodoș cel învățat și după viteazul „popa Balint”, se cobora. O să fie ușor acel pământ, sub care vor tresări rămășițele lui în ceasul când pentru neamul irtreg se va face, cu ajutorul lui Dumnezeu, dreptate.

La noi a venit, copilându, între ceilalți pribegi. Loc pentru oameni de firea lui, mândri, hotărâți, neîndupecați, cavaleri cu simț de nobleță moștenită, de adevărata aristocrație a rasei, nu e acolo, pe pământul unde bogătașii evrei iau locul baronilor ce se duc. A venit la noi să învețe și să muncească în marginile și pentru folosul culturii românești.

A servit-o cu o desinteresare cu o neglijență totală a intereselor lui, cu o superbă indiferență pentru tot ce se cheamă titlu și situație, care poate servi de exemplu luminos oricui. A cetit ce s'a simțit dator, a cercetat ce i-a fost drag în adevăr, a scris la ceasurile lui, cu acea adâncă iubire pentru subiect, din cari se fac operele mari și temeinice. Și, mulțumit cu atâta, n'a prezentat, cu zgomot, unei societăți străine de lucrurile spiritului, contul.

aceasta bună. Poate fiindcă în timpul din urmă eram depriși cu ideea ei, ea nu ne face mare impresie. Chiar soldații au aflat-o destul de nepăsători.

Rătăcesc prin satul acesta, pe care n'am să-l mai văd probabil nici odată, deoarece mâne plecăm înapoi. Locuitorii au aflat și ei de pace. La toți văd o bucurie neprefăcută. De unsprezece luni au făcut sacrificii neuzite și deși la urmă pierd mare parte din câștig, gândul că ai lor se vor întoarce și că s'a terminat în sfârșit cu jertfele îi face să uite toate. Imi strigă unul și altul: „Mir, mir”, apucându-și mâinile una cu alta în semn de pace. Femeile mai ales, ai căror bărbați lipsesc, s'au zăpăcit de tot. Aleargă de colo până colo fără rost, se strâng mai multe la un loc, mă întreabă cu multă aprindere pe bulgărește dacă e adevărat. „Mir, mir!” „Dai boje!”. Când mă întorc la tabără găsesc soldații jucând roată în jurul gorniştilor. Sfârșesc războiul cum l'au început cu chiote și cântece.

A doua zi dimineată plecăm spre noua graniță.

(„Primăvara”). Ernest Triandafil.

L-am văzut astfel ani de zile plecat asupra frumoaselor tipărituri vechi, dintre foile cărora se desfac amintiri, care înfloare, fermecă și stăpânesc. Pentru el era o lume care se cufunda: trăia pentru acești popi tiparnici, pentru acești dieci așezători de slove, pentru acești meșteri de frontispicii, pentru acești evlavioși săpători de sfinte chipuri. Tot mai mult era al lor, și între vremea aceea, care-și așternea podoabele și semnele de scriptură pe paginile „Bibliografiei românești vechi” și între vremea noastră, care urmărește, în asalt ambițiilor, în încălceala intrigelor și furia lăcomiilor, alte scopuri, tot mai puțin era el în stare să găsească legătura.

Dar, de câteori se simțea în acest aer greoiu lovitura de aripi a unui ideal, merit și el, din nenorocire, să se lupte o bucată de vreme cu văzduhul mort și să cadă, el saluta din toată inima încercarea. Aceștia erau prietenii lui, cei ce se porneau la luptă cu inerția, cu nepăsarea, cu grosolănia intereselor. Pentru ei avea, în tristețea vieții sale neisprăvite, un zimbet de tovarăș de arme, o curajoasă vorbă bună și chiar, în sărăcia lui veșnic vinată de creditori, un ban de aur. Și să nu-l fi primit pentru cauza ta în suferință dacă voiai să-i faci suprema ofensă, de care sângera sufletul lui! O știu și eu aceasta.

În momentul când o vreme eroică părea că învie, Nerva Hodoș, „ofițer român”, cum scrie pe ultima lui carte, simți în sufletul lui de aspră energie tăcută o atât de puternică zguduire, încât resorturile obișnuite, care țin sănătatea cugetării noastre se rupseră.

Se afundă în vedeniile grozave, de unde nime nu l'a putut izbăvi decât ingerul, care ieri bătuse la ușa chiliei din casa de nebuni dela Sibiiu.

Pace ție, frate!

(„Neamul românesc”).

N. Iorga.

Academia populară.

Casina română și celelalte reuniunii culturale din Blaj, îndemnate de călduroasa și înțelegătoare primire de care publicul nostru a învrednicit conferențele „Academiei populare” în iarna trecută, au hotărât, ca și în iarna aceasta să continue cu seratele artistice și cu conferențele, cari s'au dovedit de un puternic factor cultural educativ și în aceeași vreme și distractiv.

Conferențele se vor ține în fiecare Duminică după amiază la orele 5 în sala de gimnastică a Gimnaziului superior, pe lângă taxa de intrare de 20 fileri. Studenții plătesc 10 fileri.

Conferențiarii înscriși până acum:

I. Arieșan: Vederi din Tirol (cu proiecțiuni).

Dr. Al. Borza: Descoperirea polilor (cu proiecțiuni).

Aug. Caliani: Din istoria Romanilor.

Al. Ciura: Oct. Smigelschi.

dr. I. Coltor: Sociologie.

A. C. Domșa: Literatura simbolistă.

Victor Muntean: Criza financiară.

Aurel B. G. ja: Din istoria Romanilor.

Tr. German: Fizică experimentală.

Dr. Vas. Hâncu: Hipnotism, spiritism și spirite.

Dr. Vict. Macaveiu: Pe pământul sfânt al Palestinei (cu proiecțiuni).

Iacob Mureșianu: Despre muzica românească.

Nic. F. Negruțiu: Apa curgătoare în folosul omenirii.

Dr. Izidor Marcu: Cultura și morala.

Dr. Al. Nicolescu: Sociologie.

Dr. Octavian Prie: Din literatura germană.

Dr. Ionel Pop: Chestii de drept.

Ștefan Pop: Augustin Bunea.

" " Din Istoria Românilor.

Gavril Precup: Vederi din Țară (cu proiecțiuni).

Dr. Ioan Rațiu: Stăpânii Blajului.

Ștefan Roșianu: Sociologie. Emigrări.

Dr. Al. Rusu: Originea omului în lumina ideilor creștine.

Petru Suci: Din istoria Românilor.

* * * Români din Macedonia (cu proiecțiuni).

Prima serată a avut loc Duminecă, la orele 5. În prezența unui public foarte numeros și distins, părintele canonic Dr. Izidor Marcu și-a ținut interesanta și instructiva dsale conferință despre Cultură și morala, pe care cetitorii noștri vor avea ocazia să o cetească în întregime în coloanele foii noastre. I. Spătariu, cleric a declamat cu mult talent poezia „Blăstâmul bardului“ de Uhland, trad. Dt. O. Iosif, iar corul clericilor a intonat cu deplină precizie „Imnul Astei“, compoziția maeștrului nostru Iacob Murășan.

A doua serată se va ținea Duminecă în 30 Nov., cu următoarele conferențe:

Ștefan Pop: Aug. Bunea.

Dr. Victor Macaveiu: Pe pământul sfânt (cu numeroase proiecțiuni).

Diverse.

Trupa artistică a d. V. Antonesca iarși la Blaj. Suntem autorizați a vesti publicului nostru din Blaj și jur, că trupa teatrală V. Antonescu din România, fiind la sfârșitul turneului artistic, în săptămâna aceasta va sosi iarși la Blaj, unde vor da reprezentații *Sâmbătă în 29 Noembrie n. și probabil și Duminecă în 30 Noembrie a. c.*

Ceice am avut norocul a lua parte la reprezentațiile acestei trupe am admirat jocul maeștru al acestor artiști de mare valoare, și nu putem decât să indemnăm cu toată stăruința, ca publicul nostru din Blaj și cu *deosebire jurul*, să nu piardă ocaziunea binevenită de a se desfăta câteva momente în dulceața frumoasei noastre limbi românești, ce curge ca mierea de pe buzele acestor apostoli ai culturii noastre. Să ne vedem cu bine și cât de mulți la reprezentația de *Sâmbătă seara*.

Reuniunea rom. de cântări din Orăștie invită în sala hot. „Central“ Duminecă, în 30 Nov. st. n. 1913 la orele 8 precis la *Concert*, care se va da cu concursul tenorului Ionel Rădulescu.

Pentru monumentul Vlaicu inițiat de noi în nr. 95 al „Unirii“ au contribuit: Otilia G. Balinț 2 cor., Otilia Balinț, Ioan Belu, teolog și Iuliu Ilea câte 1 cor.; Olimpia Belu și văd. Elena Balica născ. Popa câte 60 fl. Colectă dela popor 3 cor. 33 fl și Adrian Costin, preot, 2 cor. 47 fl. Suma: 12 cor.

Constituire. Societatea academică „România Jună“ din Viena aduce la cunoștință, că noul comitet s'a constituit în adunarea generală din 8 Nov. 1913 în următorul mod: Președinte: Z. Păclișanu, teol. abs. doctorand. Vicepreședinte: Al. S. Iorga, stud. arhitect. Secretar de ext.: T. Petruc, cand. ing. forest. Secretar de int.: I. Fusul, stud. techn. Cassar: I. Comșa, stud. com. Controlor: S. Pătruș, cand. med. Bibliotecar: P. cav. de Bejan, cand. ing. silv. Econom: I. cav. de Poclitar, cand. ing. silv.

— Societatea academică socială-literară „Carmen Sylva“ din Graz s'a constituit în următorul chip: Președinte: Iosif Stoichița, cand. med. Secretar: Emil Neagoș, cand. med. Cassar: Octavian Bocance, stud. tehn. Bibliotecar: Nicolau Dobrotă, stud. acad. Controlor: Ioan Sirbu, cand. med.

Smigelschi și România. Cetim în „Neamul românesc“: Canonicul Smigelschi arată în „Românul“ tristul adevăr că fratele său, adormitul întru fericire Octavian Smigelschi, cel mai însemnat pictor al fraților noștri de peste hotare, n'a fost recunoscut și ajutat în țară și că zugrăvirea, făgăduită lui, a catedralei episcopale din Galați a fost dată unui Ungur.

Perfect exact.

Am stăruit mult timp ca lui Smigelschi să i-se dea măcar locul de care avea nevoie pentru a și expune lucrările la Expoziție. Am fost pentru aceasta la ministrul de care depindea hotărîrea, d. I. Lahovari. Totuși n'am izbutit. Smigelschi n'a căpătat locul ce doria.

N. Iorga.

Dispariția prințului moștenitor bulgar Boris. Din Sofia s'a anunțat, că principele moștenitor Boris a părăsit Bulgaria. După cum se afirmă, cauza dispariției prințului ar fi multe scrisori amenințătoare ce le-a primit în ultimul timp.

Asemenea scrisori anonime a primit și generalul Savoff delegatul Bulgariei la Constantinopol după înapoierea sa la Sofia, prin cari era somat să se prezinte justiției, deoarece a tradat Bulgaria. Generalul Savoff a predat scrisorile poliției. Aceste svenuri au alarmat opinia publică bulgară.

Noul ambasador austro-ungar la Belgrad. Monitorul oficial anunță: Actualul ambasador austro-ungar la Belgrad, Stefan Ugron a fost rechemat în ministerul de externe, iar în locul lui a fost numit baronul Wladimir Giessl reprezentantul monarhiei la Cetinje, unde a fost trimis acum Eduard Otto.

Convocare. În senzul §-lui 21 din statute, prin aceasta convocăm adunarea de toamnă a „Despărțământului Bii-Dicioșmărtin“ al Reuniunii învățătorilor gr.-cat. arhidiecezani pe Marți în 25 Noembrie st. n. a. c. în școala gr.-cat. din Spini, la care invităm cu toată onoarea pe toți membrii fondatori, ordinari și ajutători, pe On. D. preoți ca directori școlari precum și pe toți cari se interesează de înaintarea învățământului popular. Căpâlna inf., 10 Noembrie 1913. Dem. Laz. Todoran, inv. prezident. Nicolau Bărbat, inv. notar.

Atelierul de țesături și cusături românești dela Orăștie și sărbătorile Crăciunului și anul nou. Apropiindu-se sfintele sărbători ale Crăciunului și anul nou, când fiecare ține să surprindă pe iubiții săi cu vre-un cadou, atragem luarea aminte a publicului românesc asupra atelierului dela Orăștie, unde fetișoarele țărance pregătesc

tot felul de obiecte țesute și cusute potrivite pentru surprinderi de sărbători.

Pentru a putea ocupa cât mai multe țărance cu deosebire în anul acesta fatal, când revărsările de ape au cauzat atâtea pagube și dezastre țărânimii noastre, rugăm pe toți frații și surorile noastre, să-și facă comanda, pentru cadouri, la atelierul numit, căci vor implini prin aceasta un act și național și caritativ.

Noui asasinatate politice în Macedonia. După încheerea păcii în Balcani, de care ne desparte abia 3 luni, se spera că între popoarele din peninsula balcanică, se va restabili liniștea și frăția dorită. Dar cu toate acestea nu e așa, asasinatate politice au început din nou.

Astfel în zilele acestea a fost ucis pe când călătoria spre satul Kalaroom (Macedonia) *fruntașul aromân și luptător naționalist Dumitru Zeca, din comuna Petrici*. Nu se știe încă dacă asasinul este bulgar sau grec. Ceeace e sigur însă, e că cei rămași pe urma lui sunt de asemenea amenințați să cadă sub cuțitul vrășmașilor.

Cadoul nemților catolici din Germania. Cu ocazia jubileului împăratului german, catolicii din imperiul german au predat împăratului un cadou național în suma de 1.425.209.89 mărci. Destinația acestui cadou dela începutul colecției a fost, ca din acești bani sub controlul autorităților germane să se sprijinească misiunile catolice din provincie. Spre acest scop comitetul aranjator al colecției a făcut propunere împăratului cu privire la împărțirea banilor, care a fost primită de împăratul. Cu excepțiunea alor 5 mii de mărci, reținute spre scopul unei dieceze nouă, toți ceialalți bani au început a să licuie singuraticelor misiuni catolice din întreg imperiul german.

Păgânii din America. Despre împrejurările religioase din America, comunicăm părerile unui episcop catolic care zice astfel: În America sunt cu mult mai mulți păgâni, ca de pildă în Japonia. Conform datelor statistice din 90 milioane de oameni, 50 de milioane sunt aconfesionali, neapartinând la nici o confesiune. Ceialalți sunt credincioșii deosebitelor confesiuni, între cari de religunea catolică s'a țiu aproape 20 milioane.

1/4 milioane de coroane fundațiune pentru preoții deficienți. Prepositul capitar din Pécs Szeifricz, prin o scrisoare adresată episcopului diecezan conte Zichy, îi anunță, că a făcut o fundațiune de 250 mii de coroane, din interesele căreia să se împărțesească în mod egal preoții diecezani deficienți, care pentru totdeauna va purta numele ilustrului binefăcător, care nu cere alta, decât ca fiecare preot deficient — întru cât îi vor permite puterile — se celebreze câte-o liturghie în fiecare lună.

Apel. Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române ținându-și la 23 și 24 Noembrie al III-lea congres anual la Iași, cu care ocazie se vor inaugura două institute de cultură de mare însemnătate, pentru Capitala Moldovei și anume: deschiderea primei grădini de copii a Societății din Iași, în locul clădit pentru acest scop și institutul de fete, la fel cu cel din București, care are menirea să crească generații pline de iubire cătră țară ri neam, face apel călduros la toți Români de pretutindeni, să ia parte în număr cât mai mare, la această mare sărbare, care dorim să fie o *manifestare culturală* a întregului neam românesc.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

În Cuhea își făurea și Bogdan, voivodul Maramurășului, în anii următori planurile de usurpare contra următorilor lui Dragoș. Planurile i-se realizează la 1364 ajungând Domn al Moldovei. Cuhea încă o stăpâna el și fratele său Juga. Domeniul lui Juga era lângă Vișeu de jos dela dealul Maximului către apus și mieză-noapte, iar alui Bogdan dela acelaș deal spre răsărit și miezăzi. Despre acest Bogdan observă B. P. Hașdeu în opul Negru-Vodă la 1358: Pe ruda sa Bogdan-Vodă din Maramurăș, descendinte din Kinezii cei emigrați din Romași, sub Bărbat-vodă, Alexandu-vodă îl îndeamnă de a ocupa Moldova nordică și de a se subrage coroanei ungurești.

Originea maramurășană se deduce din cuvintele lui Miron Costin din poema sa polonă scrisă la 1684: «Este un sat numit Cuha în țara Maramurășului, unde locuia cu ai săi Dragoș, fiul lui Bogdan, iar Bogdan era mândru de înrudirea sa cu vechii domni».

Dragoș-vodă l-a întrecut în ocuparea Moldovei nordice, dar Bogdan la anul 1364 usupă tronul următorului lui Dragoș și cum se vede, subtrăgându-se, la îndemnul rudei sale Alexandru-Vodă, de sub influința coroanei stului Ștefan a pierdut grația regelui Ludovic al Ungariei și cu aceasta și moșiile sale din Maramurăș. Aceste au fost donate la 1365 lui Balc, fiul lui Sas Vodă al Moldovei și fraților săi Drag Dragomer, Ștefan. Aceștia s'au și arătat mulțumitori pentru donațiune distingându-se în luptele purtate de regina Maria și regele Sigismund. «Regina Maria la 22 Iunie 1384 considerând serviciile lui Balc Voda, comitelui Maramurășului, ale fraților lui magistrilor Drag și Ioan, filor lui Sas românul, mai ales pentru expedițiunile acestora victorioase contra Litvanilor, cari atunci au prădat Galiția, confirmă donațiunea tatălui său Ludovic, dată în anul 1365 acelorași asupra moșiei Cuhea și pertinențele sale»¹⁾.

Cum observă dl Mihályi cu mândrie și multă dreptate tot acolo pag. 84: «Expedițiunea militară împlinită din comisiunea reginei Maria în Rusia (rubra = Galicia Lodomeria) este una din faptele cele mai strălucite ale magistrilor Drag și a fratelui său Ioan românul. Banderiul de sub conducerea lor stătător din fiii comitatului nostru, i-a câștigat deodată onoare, renume și avere. Pe Ioan românul îl întâlnim între dignitarii țării, iar magistrul Drag s'a bucurat de așa mare auctoritate, încât dânsul era unul dintre cei zece notabili (doi cardinali, doi episcopi, cinci dignitari și Drag voivodul maramurășan), cari s'au înfățișat cu regina Maria și cu muma ei, regina văduvă Elisabeta în Győr în 1-a Maiu 1386, de a tracta după moartea regelui Carol II. pentru pace între regina Maria și soțul ei regele Sigismund». (Századok 1896 p. 143).

Primirea în prezent.

În această comună cu un trecut atât de glorios mergem pe ploaie și vânt. Par-că voiau să ne așină calea să nu ne desiluzionăm. La poarta triumfală împodobită cu steaguri în colorile patriei ne așteaptă Români mestecați cu Evrei în frunte cu protopretorele Solcz Béle și no-

tarul Kauffmann Ignác. Binevențează notarul ungurește. Poporul aclamă cu multă insufletire.

Biserica.

Dela poartă până la biserică aceeaș alergare prin noroiu ca în Seliște, ceea ce te emoționează de atâta dragoste și-ți deșteaptă și milă față de suferințele poporului.

Biserica zidită la 1722, dedicată stului Nicolae, e cea mai frumoasă biserică din Maramurăș. E mai spațioasă, — 16 m. lungă, 8 m. lată — mai luminoasă ca altele, toată pictată, iconostasul frumos cu cirade cioplite în lemn. Toate icoanele dela iconostas sunt încadrate în rame, cari având formă de cilindru, de tub sunt tăiaet în diferite flori și plante cu o coloratură și auritură veche. Iconostasul deosebit de celealalte deasupra e în formă de semicerc în vârf cu crucea dând astfel o formă mai frumoasă întregului. În aceleași forme e lucrată și icoana Mântuitorului binecuvântând pânea, ce se află pe altar. E interesantă o pictură pe păretele din altar, care reprezintă pe Mântuitorul ca ieșindu-i din o coastă viță de vie plină de struguri, care ramificându-se e dusă peste cap, iar un strugur la capet îl stoarce în un potir.

În o copie a unei scrisori a cottului Maramurăș de dtto 30 Ianuarie 1471, — prin care nobilul Simeon din Cuhea cu fratele său Ivan Mareș de o parte, de altă parte Deak Ivan și Nemeș Danciul din Dradomirești se învoesc ca întervenirea mai multor nobili asupra marginii hotarului dintre Cuhea și Dragomirești, — se face amintire și de o biserică a stului Ștefan, regele. Referitor la aceasta dl Dr. Ion Mihályi face următoare observare: Sfântul Ștefan, regele nu provine — r. obvine — în martirologiul bisericii orientale și astfel biserică fundată în onoarea lui a trebuit să fie fost catolică. Posesori de religione catolică locuitori în Cuhe și jur nu întâlnim în diplomele noastre, prin urmare biserică aceasta va fi fost ridicată prin evlavioși de departe. Ruinele ei se pot vedea în sus de Cuhea, de-asupra lor se ridică crucea cea de lângă drumul către Dragomirești. Nu pot să nu aduc în legătură cu biserică aceasta, ce am cetit în scrisorile lui Petru Ioddy, procuror al ctului... El scrie în 7 Sept 1796 într'o epistolă adresată lui Ioan Olsavszky, agent de curte la Viena pentru întervenirea în procesul strămoașei mele Cristina Dunka, văduva lui Grigore Jura între altele și următoarele: «Nunc adest tempus, quo et amicitiam magis corroborare, et oppressae nostrae genti succurrere, per hocque inextinctum erga nos affectum contestari dignetur; en hicce patentur acclaudo Domino Méhesy alioquin Valahorum summo patrono Literam, ex qua semed admodum Reverenda Dominatio vestra uberior informari poterit, quamnam in ardnis circumstantiis simus in hac terra Maramorosiensi, ab omnibus inimicis semper sustentata, et quia Scythae occiso pe duces Valachorum in Konyha Almo, duce Scytharum ad hanc terram nullatenus admisi fuissent»... etc. Despre ducele Almus, tatăl ducelui Arpad aflăm în Cronicele Ungariei (Chronicon Psoniense L. III Cap 1. 3. Budense, Marci Chronica 13) numai atâta: in patria Erdelw occisus ets, non enim potiut in Pannoniam introire». Din tradițiune am auzit, că o parte a poporului Unguresc ar fi intrat de către Borșa, pe la muntele Toroiagă, și că ar fi avut bătaie aproape de Cuhea. Combinând aceste, nu e cu neputință, că biserică în onoarea regelui s. Ștefan va fi fost fondată în memoria acestor întâmplări¹⁾.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ Dr. Mihályi: Diplome maramurășene pag. 82.

¹⁾ Dr. Mihályi opul citat p. 507.

Lytton Bulwer.

Ultimele zile ale oraşului Pompei.

— Roman. —

In româneşte de: AUREL B. GAJIA.

(Continuare). (34)

XXII.

Lupta pe moarte şi vieţă.

Norul, ce acoperise soarele, se lăsa tot mai negru asupra oraşului. S'a întuneca tot mai mult şi tunetele urmau într'una, împrăştiind o lumină roşie apoi violetă şi pe urmă vineţie.

După-ce a încetat norul de cenuşă s'a auzit un puternic tunet subteran. Valurile furioase ale mării se sbăteau puternic. Din când în când se auziau pocnituri de gazuri prin crepăturile pământului. Norul se înşchimba în diferite forme, pe când fulgerile schinteitoare sfâşiau mereu văzduhul. Fugarii desperaţi vedeau figuri mistice, cari aduceau moarte şi perire.

În multe locuri, cenuşa era de câteva urme de groasă. Apa ferbinte, ce o aruncă vulcanul, străbătu în interiorul caselor. Pe strade cădeau bolonavi de pietrii mai mici şi mai mari aşa că se întrerupse şi comunicaţia. Cutremurul deveni din ce mai ameninţător; se simţia la fiecare pas. Trăsurile se răsturnau chiar şi pe străzile cele mai largi.

Pietriile se zdrobiau lovindu-se una de alta, şi scăpărau schinte, cari aprindeau totul în calea lor. Pe urmă s'a iluminat întreg oraşul de flăcările caselor cari ardeau. Locuitorii oraşului se refugiară în temple şi în for. Acestea nu ardeau căci le stinsese vântul.

În vâlmăşala aceasta observai ceata refugiaţilor, cum unii se grăbeau spre mare, iar alţii îşi luară calea pe uscat să scape cât mai iute. Oceanul încă îşi părăsise alvia şi se retrăsese mai înăuntru. Asupra mării dormia o noapte neagră. În oraş nu era coperiş de casă ori streşină, care se fi adăpostit pe cineva. Refugiaţii desperaţi, se călcau unul pe altul. N'aveau timp să dea sau să primească sfaturi. Apa ferbinte se revârsa mereu, arare-ori făcea mici pause. În învâlmăşala cea mare, bărbaţii îşi perdură femeile şi copiii şi-şi pierdură nădejdea să-i mai revadă vreodată.

Fiecare se interesa numai de soarta lui.

În mulţimea asta îşi făcea calea şi atenianul, urmat de Ione şi de carba. Deodată o ceată de câteva sute trecură pe lângă ei şi-şi luară calea spre mare. Duseră cu ei şi pe Nydia. Inzădar o mai strigă Glaucus; n'a primit nici un răspuns. Îşi luă calea în altă parte.

Glaucus şi Ione perdea în ia nu numai copila ei şi pe călăuzul lor. Orbia Nydiei le făcu mari servitii, Ea, care până atunci orbă deapururi, în întuneric cunoştea toate stradele. Conducea cu siguranţă tinăra părechia spre mare, deunde aveau să plece mai departe. Acum în ce direcţie să plece mai departe. Acum în ce direcţie să meargă? Imprejurul lor totul e întuneric. Erau într'un

labirint şi le lipsea firul Ariadnei. Intristaţi îşi continuară drumul prin cenuşa şi pietriile, ce cădeau asupra lor.

— Ah, — zise Ione — nu mai pot merge. Piciorul mi se cufundă în cenuşa ferbinte. Tu, iubite Glaucus fugi, pe mine lasă-mă să mor aici.

— Linişteşte-te, scumpa mea. Moartea e mai plăcută pentru mine alături de tine! Dar încetrău să mergem în noaptea asta? Uite, se pare că facem un încunjur şi ne aflăm tot acolo, unde fuserăm mai înainte cu o oră.

— Pentru D-zeu — strigă Ione — bucata aceasta de stâncă a zdrobit casa din apropierea noastră. E un pericol de moarte, să umbli pe stradă.

— O fulger binefăcător! Uite treptii dela biserica Fortunei! Ne vom retrage acolo cel puţin vom fi scutiţi de cenuşa multă, ce se revârşă.

Luă pe Ione de mână şi cu mare greu ajunseră la templu, unde o scuti de fulgere şi cenuşa.

— Cine-i — întrebă glasul unui refugiat, care se ascunsese şi el acolo.

Ione se speria şi iarăşi căzu în braţele lui Glaucus. Atenianul privi în direcţia din câtrău auzise glasul, de care se speriasse Ione. Era Niger şi lângă el leul sălbatic.

În lumina fulgerului s'au recunoscut omul cu animalul sălbatic. Acestuia îi trecuse instinctul războinic. Ba, mai mult, leul s'a apropiat tot mai tare de gladiator, caşi când ar voi să-i ceară scutul. Niger nu s'a speriat Lupta cumplită a naturii a împrăştiat multe temeri de odinioară.

Intr'aceea o ceată, trecu pe lângă templu. Erau amestecaţi bărbaţi şi femei. Toţi erau creştini. Treceau în paşi domoli, preamărind, prin cântece înălţătoare, pe creatorul a toate.

Erau creştinii, cari nu şi-au pierdut curajul nici chiar în faţa morţii. În curând dispărură şi întunecimea se lăsă de nou asupra templului.

Ploaia de foc încetase. Glaucus încurajă pe Ione, să plece mai departe.

Înaintară pipăind şi numai atunci îşi puteau grăbi paşii, când erau ajutoraţi de lumina Vezuului. De lumina aceasta nu se prea bucurau, căci le inspira totdeauna groază. Prin cenuşa arzândă înaintau cu greu. Adese auziam suspinele ultime ale celor ce muriau.

— Glaucus! Puterile mă părăsesc! Nu pot merge mai departe.

— Curaj, Ione! Un moment încă! Vezi facilele cele din depărtare? Aceia cari te duc, de bunăseamă încă sunt refugiaţi şi se grăbesc spre mare. Ne vom alătura la ei.

Parcă însaşi natura voia să-i încurajeze. Furtuna a încetat. Vezuul s'a liniştit, voind să-şi câştige puteri pentru o nouă erupţie. Refugiaţii înaintară repede.

— Marea, nu-e departe — zise unul dintre cei cari mergeau înainte. Toţi sclavii, — cari vor scăpa teferi, vor fi liberi şi bogaţi. Curaj fraţilor! Inşişi zcii mi-au spus, că vom scăpa. Înainte numai!

Calea Ionei şi alui Glaucus era deja luminată, căci erau aproape de refugiaţi.

O ceată de sclavi şi servitori duceau nişte corfe mari. Înaintea lor mergea Arbaces cu sabia scoasă.

— Norocul ne favorizează — strigă egipteanul. Depărtează-te de aici, grecule! Îmi pretind pe Ione!

— Trădătoriule! — strigă Glaucus — privind cu ochi duşmănoşi pe contrariul săi. Nemesis te-a adus în calea mea, să-mi răsbun.

Nici n'a terminat bine vorbele, când de sus căzură nişte rămăşiţe de coperiş aprins. Pe urmă s'a făcut întuneric besnă; singur părăiele de lavă ferbinte începuseră a curge mai cu putere.

Sclavii strigau cu vaet şi ascunzându-şi faţa cădeau la pământ. Egipteanul încă sta înlemnit. Lava fierbinte îl acoperi şi pe el.

La spatele său stătea statua lui Augustus.

Lângă el era Glaucus. Cu stânga strângea pe Ione, iar în mâna dreaptă ţinea stilul pe care-l primise în arenă şi pe care nu-l aruncase dela sine.

Arbaces privi de nou la Glaucus.

— Lasă pe Ione, sau apără-o tu!

Păşi înainte, dar în momentul următor, auzi o sguduitură puternică în internul pământului. Coperişele caselor se prăbuşau unul peste altul. Statuia împăratului încă s'a prăbuşit. Strada întreagă răsună de sgomot.

Sguduitura a înfricat pentru un moment pe atenian.

Când şi-a venit în ori nu văzu altceva decât fulgerele, cari schinteiau într'una.

Pe Ione nici nu o observă. Ea sta nemişcată culcată pe pământ.

Glaucus o luă în braţe şi fugi cu ea mai departe pe stradă. Deodată iarăşi s'a întunecat totul înaintea lui. Privi îndărăt la munte, care se crepase în două. O parte din el se prăbuşia în jos. Un nor negru de fum s'a lăţit pretutindeni.

S'a pornit cenuşa de nou şi cădea tot mai des. Pe Glaucus cel curajos încă îl cuprinsese frica. Căzu cu Ione cu tot sub o streşină şi aştepta moartea.

(Va urma.)

BIBLIOGRAFIE.

A apărut în „Biblioteca pentru toţi“ *Atală* de Chateaubriand.

Puţine dintre scrierile lui Chateaubriand au fost traduse la noi, şi lucrul e lesne de explicat, prin faptul că stilul desăvârşit poetic al genialului romantic francez, nu poate fi decât cu multă greutate redat şi reclamat până unui scriitor rutinat ba chiar aceea a unui poet.

Atala e povestea unui suflet stingher, în peripeţiile suferinţelor căruia, autorul pune o duioşie fără seamăn. Apoi paginile sunt împestrite cu descrieri pitoreşti, cari singure ar fi îndestulătoare pentru a stabili valoarea acestei scrieri.

Prin urmare, se face operă sănătoasă, când se dă acum în traducere românească, în „Biblioteca pentru toţi“. Preţul 30 bani.

Se află de vânzare la mai toate librăriile din ţară. Catalogul complet al acestei Biblioteci se cuprinde peste 500 de volume alese din toate ramurile literaturilor Romane şi străine a se cere la *Librăria editoare Leon Alcalay — Bucureşti.*

Istoria vicariatului gr.-catolic al Hașegului de dr. Iacob Radu, canonic în Lugoj. Volumul are o extensiune de 455 pag. și e o conștientoasă și temeinică lucrare. Se află de vânzare la librăria seminarială din Blaj. Costă 5 cor. — pentru România 6 lei.

Pregătire la moarte de Sf. *Alfons Maria de Ligouri*, tradusă de Societatea Inocențiu Micu Clain a clericilor noștri din Blaj, ediția II. Din introducerea ce se face acestui op binevenit, reținem următoarele:

Primirea călduroasă, ce s'a făcut acestei cărți, mai ales din partea preoțimii, dovedește, că traducerea noastră face bună slujbă la îngrijirea sufletească.

Sprijiți pe această credință, precum și pe îndemnul mai multora, ne încumetăm să o scoatem în a doua ediție cu unele schimbări.

I-am dat un format mic, simpatic, așa că poate fi purtată, ca o cărticică de rugăciuni. Am omis unele texte, a căror rost era să explice citate din sf. Scriptură și din sf. Părinți, dar cari de fapt mai mult repețeau acelaș lucru, aproape cu aceleaș cuvinte, decât să dea deslușiri și să arunce lumină asupra înțelesului, destul de clar din citate.

Ne-am îngrijit apoi de un limbaj simplu și mai apropiat de înțelesul tuturor.

La toate aceste modificări am avut în vedere cele mai nouă ediții ale traducerii germane și italiene.

Răsplata muncii noastre să ne fie mângâierea, că sufletele credincioase au tras folos pe urma ei.

Notăm, meditațiile din acest volum asupra diferitelor momente din viața omenescă și asupra morții sunt tot atâtea perle ale gândirii înalte creștinești. Preoțimea, care și până acuma a întrebuițat cu atât zor învățăturile cuprinse în acest volum, va avea în ediția a doua cartea revizuită și îndreptată.

A apărut în Făgăraș în tipografia lui Constantin Popp.

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I.
Didactică pastorală f. 8° 408
pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica
f. 8° 586 pag. 5'40 cor. Sunt
indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela **Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj** cu prețul **9'50 cor.**

Elemente de igienă,

referitoare la biofiziologia anatomică de **Dr. V. Hâncu**, medic arhidiecezan, — Blaj.

E o lucrare absolut trebuincioasă pentru fiecare om cu carte. — Prin număratele ilustrațiuni dă o icoană

foarte intuitivă asupra organismului omenesc. Lucrarea aceasta, care umple o lacună de mult simțită, a fost apreciată de cititorii noștri și arților într-un chip deosebit de lăudălogios.

Se află de vânzare la autor și la **Librăria Seminarială din Blaj** (Balázfalva). Prețul 1'50 + 10 fil. porto.

Se află de vânzare la **Librăria Seminarială din Blaj**

Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4'30 cor. fco. Mărimea icoanelor $4\frac{1}{10}$ cm.

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la **Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj**. — Prețul freat **2'20 cor.**

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.
recomanda

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățătorii confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plăți simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la	
finea anului 1912	K. 5,456,645'67
Capitale asigurate pe viață achitate	„ 5,458,689'43
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912	foc „ 188,667,241'—
	vieță „ 11,740,710'—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2,603,400'—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(18. 94—?)

A APĂRUT și se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj:

ANTOLOGION SAU MINEIUL,

carele cuprinde în sine slujbele dumnezeieștilor sârbători, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților preste an după rânduiala bisericii răsăritului de legea grecească,

TOMUL I. legat în piele, cu copcii face 32 cor.

„ II. III. legat în piele, cu copcii face 78 cor.

Toate trei tomurile legate în 2 volume în piele și cu copcii fac 110 cor. — Toate trei tomurile legate în 2 volume cu călcăiu de piele fac 100 cor.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.